

Čaulas tiek saņemtas spilēs

Autors: **Mārtiņš Apinis**

Datums: **21.05.2018**

Izdevums: **Diena**

Rubrika: **Uznēmēja Diena**

Ciņa ar nezināmu naudu nedrīkst būt ciņa ar nerezidentu darījumiem

Pēdējie mēneši Latvijas banku sektorā aizvadīti nervozākā gaisotnē nekā iepriekš. Saistībā ar ABLV bankas darbības pārtraukšanu un pēc tam visai skali deklarēto ciņu ar neskaidras izcelsmes naudu Latvijas komercbankās finanšu sektors piedzīvojis lielāko satraukumu kopš krīzes pagājušās desmitgades izskaņā. Tiesa satraukums vairāk ir saistīts ar bankām, kuras ir orientētas uz nerezidentu apkalpošanu un patlaban piedzīvo visai strauju noguldījumu aizplūšanu. Lai arī nerezidentu naudas mukšana pagaidām valsts ekonomikas izaugsmei būtisku kaitējumu nav radījusi, finanšu ziņās un sabiedrībā kopumā ik pa laikam uzvirto bažas par to, kāds būs Latvijas banku sektors savā jaunajā veidolā.

Pāragri spriest

Komentējot pašreizējo notikumu gaitu, zvērinātu advokātu biroja (ZAB) Sorainen zvērināts advokāts un biroja partneris Rūdolfs Enģelis teic, ka nesen pieņemtais aizliegums bankām Latvijā turpināt sadarbību ar noteikta veida čaulas kompānijām ir «ātrs mēģinājums risināt apšaubāmo līdzekļu un augsta riska klientu klātbūtnes jautājumu». Viņš atgādina, ka aizliegums attiecas uz čaulas kompānijām, par kuru faktisku saimniecisku darbību vai darbības ekonomisko vērtību nav dokumentāra pamatojuma un kuras vienlaikus ir nodibinātas valstī, kur uz tām neattiecas prasība iesniegt valsts institūcijām finanšu pārskatus. «Tagad valsts pieņēmusi politisku lēmumu, ka šādas kompānijas tiek pasludinātas par nevēlamām Latvijas finanšu sistēmai,» piebilst advokāts. Viņaprāt, šī pasākuma efektivitāti rādīs laiks.

Savukārt ZAB Cobalt vecākais jurists Mārtiņš Tarlaps piebilst – runājot par naudas atmazgāšanu, parasti tiek prezumēts, ka runa ir par nerezidentu naudas līdzekļiem. Taču netiek ņemts vērā, ka atmazgāti var tikt arī Latvijā noziedzīgi iegūti līdzekļi. Attiecībā uz čaulas kompāniju aizliegumu praksi pasaulē viņš teic: «No klientiem zināms, ka bankas kontu atvēršana ārzonu/čaulas kompānijām no grūti izdarāmas darbības kļuvusi par teju neiespējamu.» Viņaprāt, jautājums ir ne tikai par pašu naudas atmazgāšanas jomu, bet par regulatoru prasībām kopumā katrā valstī.

R. Enģelis pieļauj, ka šā aizlieguma dēļ no Latvijas banku sistēmas aizplūdis ievērojami naudas līdzekļi. «Iespējams, būs klienti, kas mēģinās pārveidot savu darbību, pārceļot biznesu uz valstīm, kurās ir obligāta prasība iesniegt finanšu pārskatus, lai uz viņiem neattiektos bezierunu aizliegums. Kamēr viņi var atbilstoši augstākajiem standartiem pamatot savu saimniecisko darbību, tās legalitāti un biznesa patiesos īpašniekus, šāda transformācija un sadarbības turpināšana ar banku Latvijā ir vērtējama pozitīvi, jo nav pamata domāt, ka visa ofšoru nauda pēc definīcijas ir netīra. Savukārt, ja klients nevar to visu pamatot, tad, protams, nav jāšaubas par sadarbības izbeigšanu ar tādu klientu,» spriež Sorainen pārstāvis.

Neapdraudēt izaugsmi

Nerezidentu līdzekļu aizplūšana, kas saistīta ar ciņu pret neskaidras izcelsmes naudu, protams, liks diļt komercbanku kopējam noguldījumu apjomam, tomēr daudz būtiskāks jautājums par noguldījumu statistiku ir reālās ekonomikas finansēšanai nepieciešamās naudas pieejamība. «Ja Latvija nespēs pārliecināt starptautisko finanšu sabiedrību, ka situācija mūsu banku sektorā tiek kontrolēta, un tāpēc Latvijas reputācija vēl vairāk pasliktināsies, mūsu tautsaimniecība var saskarties ar ilgtermiņa grūtībām, jo, ja cietīs bankas, cietīs arī daudzas citas nozares, turklāt samazināsies investīcijas valstī,» skaidro R. Enģelis.

Taču, viņaprāt, šajā diskusijā «pietiekami netiek atzīts tas, ko Latvijas banku sektors un tā uzraugs Finanšu un kapitāla tirgus komisija pēdējos gados jau bija paveikuši, stiprinot ciņu ar naudas atmazgāšanu un terorisma finansēšanu». «Visus pēdējos gadus situācija ir konstanti uzlabojusies, nevis pasliktinājusies. Par to mums nav jākastrējas runāt arī turpmāk,» pārliecināts ir advokāts. Viņš uzskata, ka banku sektors jau pagājušajā gadā bija izvirzījis stratēģisko mērķi dažu gadu laikā ieviest Latvijā augstākos starptautiskos standartus jeb starptautiskā mērogā labāko praksi naudas atmazgāšanas apkarošanas jomā. Pēc jurista domām, mērķis ir ambiciozs un apsvēicams. Taču, viņaprāt, no šāda mērķa būs daudz lielāka jēga, ja atbilstoši šiem augstajiem standartiem varēsīm apkalpot ne tikai vietējos klientus, bet arī klientus nerezidentus un tādējādi uzlabot valsts ekonomiku, īstenojot kvalitatīvu un konkurētspējīgu finanšu pakalpojumu eksportu. M. Tarlaps vēš uzmanību uz to, ka naudas atmazgāšanas novēršanas sistēmas ieviešana un uzturēšana kredītiestādēs ir komplicēts un dārgs process. «Jo vairāk pierādīšanas pienākumu tiek uzlikts bankām, jo sarežģītāk un dārgāk bankām ir sniegt pakalpojumus. Jābūt konstruktīvam un saprātīgam kompromisam starp uzraugošajām iestādēm un bankām par to, kur ir pienākumu un atbildības robeža,» skaidro Cobalt jurists.

Ieģipsēt, ne amputēt

Lai arī ciņa pret naudas atmazgāšanu ir apsvēicama, darījumu aprindas rosina nepārspilēt. Šādu viedokli var dzirdēt arī no tiem cilvēkiem, kas kalpo Temidai. «Ciņu ar naudas atmazgāšanu nedrīkst pārvērst par ciņu ar nerezidentu klientu bāzi kopumā. Visi nerezidenti klienti ar likumīgu darbību un naudas izcelsmi ir Latvijā gaidīti arī turpmāk, un būtu nožēlojami, ja viņi tagad tiktu vienkārši mērķtiecīgi «aizbaidīti prom». Runājot medicīnas līdzībās, ja ir salauzta roka, tad vajag to ieģipsēt un ārstēt, nevis amputēt,» spriež R. Enģelis.

Viņš pieļauj, ka arī citur pasaulē ciņa ar naudas atmazgāšanu un terorisma finansēšanu notiek ar tādām pašām metodēm, kā līdz šim tā notika Latvijā un kā to joprojām paredz mūsu attiecīgās nozares regulējums. Proti, klienta identifikācija un izpēte, klienta riska līmeņa noteikšana, riskam atbilstoša klienta un tā darījumu uzraudzība, ziņošana par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem, aizdomīgu naudas līdzekļu iesaldēšana un sevišķi pēdējā laikā – bargi naudas sodi par pārkāpumiem.

«Turklāt esmu pārliecināts, ka šajās jomās Latvijā, tāpat kā citās pasaules valstīs, bankas un finanšu uzraugi visu laiku mācās, attīstās, kļūst gudrāki un profesionāli spējīgāki. Patlaban bankas noteikti šos procesus veic daudz pilnvērtīgāk nekā pirms pieciem gadiem, un tas nav pārsteigums, jo arī regulatīvās prasības pirms pieciem gadiem nebija tik izvērstas kā šodien,» vērtē R. Enģelis.